

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Cyfarfod:	Cyngor Sir
Dyddiad:	5 Mawrth 2026
Teitl yr adroddiad:	Cydbwysedd Gwleidyddol Pwyllgorau
Adroddiad gan:	Pennaeth Democratiaeth
Pwrpas yr Adroddiad:	Adolygu Cydbwysedd Gwleidyddol ar Bwyllgorau yn unol a chyfansoddiad y Cyngor a deddfwriaeth llywodraeth leol.

Cefndir

1. Mae angen i'r Cyngor adolygu trefniadau cydbwysedd gwleidyddol ar ei bwyllgorau bob blwyddyn. Digwyddodd hynny ddiwethaf ym mis Mai 2025, ond yn dilyn canlyniad is-etholiad ward Ynys Gybi ym mis Chwefror a newid yn aelodaeth grwp Annibynwyr Mon, mae newid yng nghydbwysedd gwleidyddol y Cyngor ac mae angen ystyried dyraniad seddi pwyllgorau unwaith eto.
2. Mae Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989 yn nodi'r prif egwyddorion mewn perthynas â chydbwysedd gwleidyddol, sef:

“a) that not all the seats on the body are allocated to the same political group;

b) that the majority of the seats on the body is allocated to a particular political group if the number of persons belonging to that group is a majority of the Authority’s membership;

c) subject to (a) and (b) above, the number of seats on the ordinary committees of a relevant Authority which are allocated to each political group bears the same proportion to the total of all the seats on the ordinary committees of that Authority as is borne by the number of members of that group to the membership of the Authority; and

d) subject to paragraphs (a) to (c) above, that the number of the seats on the body which are allocated to each political group bears the same proportion to the number

of all the seats on that body as is borne by the number of members of that group to the membership of the Authority.”¹

3. Dyma'r sefyllfa wleidyddol ar y Cyngor yn dilyn yr is-etholiad a'r newid i aelodaeth Annibynwyr Mon (dim ond grwpiau gwleidyddol ar y Cyngor sy'n cael eu cydnabod gan y broses cydbwysedd gwleidyddol, ac ar gyfer hynny rhaid bod o leiaf dau Aelod):

Plaid Cymru -	19 (-1)
Annibynwyr Môn -	7 (-1)
Y Grŵp Annibynnol -	4
Llafur Cymru -	3
Aelod sydd ddim yn perthyn i grŵp	2(+2)
Cyfanswm -	35

Dyraniad Seddi Pwyllgor

4. Oni bai fod y cyfrifo yn rhoi rhif cyfan o ran nifer cyffredinol y seddau neu nifer y seddau ar bob pwyllgor, yna mae'n rhaid sicrhau'r cydymffurfiaeth gorau posib yn unol â'r egwyddorion a nodir ym mharagraff 2 uchod.
5. Mae seddi pwyllgor ar gyfer grwpiau gwleidyddol, nid oes hawl penodol i aelodau unigol sydd ddim yn perthyn i grŵp i unrhyw sedd, ar wahân ar y Cyngor Sir ei hun. Fel mae paragraff 3 yn ei nodi, erbyn hyn mae gan y Cyngor ddau aelod unigol sydd ddim yn perthyn i grŵp. Os nad oes gwrthwynebiad gan y Cyngor Sir, mae'n bosibl cynnig y seddi heb eu dyrannu i'r aelodau hynny.
6. Os oes gwrthwynebiad gan unrhyw aelod yn y Cyngor Sir i'r egwyddor o gynnig seddi sydd heb eu dyrannu i'r ddau aelod sydd ddim yn perthyn i grŵp, bydd y seddi'n parhau'n wag. Nid oes modd i'r grwpiau gwleidyddol lenwi'r seddi hyn. Caiff y sefyllfa ei adolygu eto yng nghyfarfod blynyddol y Cyngor Sir ym mis Mai.
7. Mae Atodiad A yn egluro'r dyraniad seddi pwyllgor ar sail cydbwysedd gwleidyddol yn dilyn y newidiadau diweddar. Mae newid i 7 sedd ar draws 7 pwyllgor. Dau o seddi yn llai i grŵp Plaid Cymru (Pwyllgor Cynllunio a Gorchmynion a'r Pwyllgor Trwyddedu) a 5 o seddi yn llai i'r grŵp Annibynwyr Mon (Pwyllgor Penodiadau, Pwyllgor Apeliadau, Pwyllgor Polisi Cynllunio a'r ddau bwyllgor sgrwtini).

¹ Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989 Adran 15 (5) (a) – (d)

8. Mae hynny'n gadael 7 o seddi heb eu dyrannu i'w neilltuo rhwng y ddau aelod sydd ddim yn perthyn i grŵp os nad oes gwrthwynebiad. Yn amodol ar beidio â bod unrhyw wrthwynebiad gan unrhyw aelod i'r egwyddor gyffredinol o ddosbarthu i'r aelodau sydd ddim yn perthyn i grŵp, argymhellir iddynt gytuno rhyngddynt pa seddi y bydd pob un yn eu cymryd. Os nad ydynt wedi cytuno, yna bydd y Cyngor yn neilltuo seddi penodol.
9. Rhaid i unrhyw grŵp gwleidyddol ar y Cyngor ddyrannu'r seddau y mae'n eu derbyn o dan y trefniadau cydbwysedd gwleidyddol i'w aelodau ei hun yn unig. Ni all ddyrannu sedd i aelod etholedig nad yw'n aelod o'r un grŵp gwleidyddol.
10. Yn unol â'r protocol rheolaeth wleidyddol, ymgynghorwyd ag Arweinyddion y Grwpiau ynglŷn â newid i ddyraniad seddi fel yr amlinellir yn yr adroddiad hwn.
11. Argymhellion
 - a. Bod y Cyngor yn cadarnhau'r trefniadau cydbwysedd gwleidyddol ar gyfer dyrannu seddi pwyllgor a amlinellir yn Atodiad A.
 - b. Bod y seddi sydd heb eu dyrannu yn cael eu neilltuo rhwng y ddau aelod unigol.
 - c. Bod Arweinyddion y Grwpiau yn hysbysu'r Pennaeth Democratiaeth cyn gynted ag y bo modd ynglŷn ag unrhyw newid o ran aelodaeth grwpiau ar Bwyllgorau.

Chwef / Feb 26

Balans ar y Cyngor Sir Balance on County Council		
Plaid Cymru Party of Wales	(-1)	19
Llafur Cymru Welsh Labour	3	4
Y Grwp Annibynnol		4
Annibynwyr Mon Anglesey Independents	(-1)	7
Unigol / Unaffiliated		2

Cyfanswm / Total 35

54.30%
8.60%
11.40%
20%

PWYLLGORAU CRAFFU SCRUTINY COMMITTEES				
Pwyllgorau Committees	Partneriaeth Partnership	Corfforaethol Corporate	Cyd-Bwyllgor Corfforedig CJC	Cyfanswm Craffu Total Scrutiny
Aelodaeth Membership	12	12	2	26
	7	7	1	15
	1	1		2
	1	1		2
	(-1)	(-1)		
	2	2	1	5
	(+1)	(+1)		
	12	12	2	26

ALLWEDD	KEY
<i>Chwith uchaf, italic = hawl ffractsiynol damcaniaethol</i> <i>Top left, italic, theoretical fractional entitlement</i> Dde isaf, arferol = awgrym rhif llawn Bottom right, normal = whole number suggestion	

LLED-FARNWROL QUASI-JUDICIAL									PWYLLGORAU ERAILL Y CYNGOR OTHER COMMITTEES OF THE COUNCIL				Cyfanswm Eraill Total Others
Pwyllgorau Committees	Cynllunio a Gorchymnion Planning and Orders	Llywodraethu ac Archwilio Governance & Audit	Gwasanaethau Democratiaidd Democratic Services	Penodiadau Appointments	Ymchwilio Investigation	Disgyblu Disciplinary	Apeliadau Appeals	Trwyddedu Licensing	CYS SAC	Pwyllgor Polisi Cynllunio Planning Policy Committee	Penodi Safonau Standards Appointing	Is-Bwyllgor Indemnïadau sub-Committee	
Aelodaeth Membership	13	8	9	12	3	3	12	13	6	11	3	5	98
Plaid Cymru Party of Wales	(-1)	7	4	5	7	2	2	7	3	6	2	3	55
Llafur Labour	1	1	1	1	0	0	1	1	1	1	0	0	8
Grwp Annibynnol Independent Group	1	1	1	1	0	0	1	1	1	1	0	1	9
Annibynwyr Mon Anglesey Independents	3	2	2	(-1)	2	1	(-1)	2	1	(-1)	2	1	21
Unigol / Unaffiliated* Cyfanswm	(+1) 13	8	9	(+1) 12	3	3	(+1) 12	(+1) 13	6	(+1) 11	3	5	98

CYFANSWM LLAWN	
GRAND TOTAL	124
	70
	10
	11
	26
	117